

Memorandum van de Vereniging waar armen het woord nemen Kinderfonds De Tondeldoos en
Welzijnsschakel Samenvloeiing

Lokale verkiezingen 2024

Beleidsaanbevelingen voor een structureel armoedebeleid in Dendermonde

EEN MEMORANDUM IS LETTERLIJK

‘DAT WAT ONTHOUDEN MOET WORDEN’

EN DAT IS PRECIES WAT MENSEN IN ARMOEDE EN WIJ AAN U
WILLEN VRAGEN!

www.tondeldoos.be

Welzijnsschakel Samenvloeiing

www.samenvloeiing.be

Geachte mandataris,
Geachte kandidaat voor de gemeenteraadsverkiezingen 2024,

De lokale verkiezingen 2024 staan voor de deur. Met dit memorandum willen wij u een aantal speerpunten voor een structureel armoedebeleid in Dendermonde aanreiken, zodat u dit thema hoog op de politieke agenda kan plaatsen.

Deze beleidsaanbevelingen zijn het resultaat van een bevraging bij mensen in armoede. Als ervaringsdeskundigen weten zij als geen ander wat het betekent om in armoede te leven en elke dag te moeten vechten om aansluiting te vinden bij de samenleving. De vrijwilligers van beide armoedeorganisaties hebben hun jarenlange ervaring in het werken met mensen in armoede en in het samenwerken met de verschillende partners eveneens ingebracht.

De beleidsaanbevelingen situeren zich op de verschillende levensdomeinen waar het lokaal bestuur actor is of de regierol kan of moet opnemen: participatie, toegang tot hulp- en dienstverlening, inkomen, wonen, onderwijs, kinderopvang, vrije tijd.

Gezondheid en werk situeren zich voornamelijk op het federale en Vlaamse niveau. Daarom hebben we in dit memorandum over deze thema's geen aanbevelingen geformuleerd. Wat echter niet wil zeggen dat dit geen belangrijke grondrechten zijn waar het lokaal bestuur ook moet voor ijveren.

De rode draad in deze beleidsaanbevelingen zijn de waarden en principes waarop sterk armoedebeleid moet gebaseerd zijn: dialoog en participatie, aandacht voor diversiteit en maatschappelijke kwetsbaarheid, inclusief en duurzaam, solidariteit.

Met dit memorandum doen wij een appel op u als beleidsmaker om op te komen voor de belangen van mensen in armoede en uitsluiting. Een appel om de ogen niet te sluiten voor de menonwaardige omstandigheden waar deze mensen in leven en in moeten overleven. Een appel om uw mandaat te gebruiken om van Dendermonde een inclusieve, solidaire en rechtvaardige samenleving te maken met gelijke kansen voor iedereen en waar niemand wordt uitgesloten.

Dit memorandum kwam tot stand in samenwerking met Vereniging waar armen het woord nemen Kinderfonds De Tondeldoos en Welzijnsschakel Samenvloeiing.

Wij zijn steeds bereid om hierover verder in dialoog te gaan.

INHOUDSTAFEL

Een participatief sociaal beleid:

- Garandeer de volwaardige participatie van mensen in armoede aan de samenleving.
- Teken samen met mensen in armoede en met de armoedeorganisaties de krijtlijnen uit voor het sociaal beleid.

Een toegankelijke hulp- en dienstverlening:

- Zorg voor laagdrempelige en toegankelijke hulp- en dienstverlening.
- Voorkom onderbescherming.

Recht op een inkomen dat toelaat om menswaardig aan de samenleving te participeren:

- Draag bij tot een menswaardig inkomen.
- Help schulden voorkomen.

Recht op degelijke huisvesting:

- Waarborg voldoende sociale huisvesting.
- Waarborg kwalitatieve en betaalbare woningen op de private markt.
- Werk aan een positieve beeldvorming van sociale huurders.
- Betrek mensen in armoede/armoedeorganisaties bij het lokaal woonoverleg.

Recht op kansrijk en betaalbaar onderwijs:

- Neem de regierol op in het uitwerken van een netoverschrijdend kostenbeleid.
- Breid het flankerend onderwijsbeleid uit.
- Veranker de samenwerking tussen scholen en ouders door de inzet van brugfiguren.
- Betrek mensen in armoede/armoedeorganisaties bij het lokaal onderwijsbeleid.

Recht op kinderopvang en buitenschoolse opvang – activiteiten:

- Zorg voor een toegankelijke kinderopvang.
- Zorg voor een kwaliteitsvolle kinderopvang.
- Houd bij het lokaal beleid buitenschoolse opvang en activiteiten rekening met de noden van gezinnen in een kwetsbare situatie.

Recht op vrije tijd:

- Werk de drempels tot deelname aan vrijetijd weg.
- Bouw bruggen tussen mensen in armoede en de aanbieders van vrijetijd

Nawoord.

PARTICIPATIEF SOCIAAL BELEID

Het decreet lokaal sociaal beleid stelt heel duidelijk dat bijzondere aandacht in de lokale sociale beleidsplanning dient te gaan naar de meest kwetsbare burgers. Om hun stem mee te kunnen nemen in het beleid, moeten participatiemethodieken worden ingezet.

Een decretale opdracht om het lokaal sociaal beleid in Dendermonde participatief vorm te geven.

Mensen in armoede zijn onvoldoende vertegenwoordigd in adviesraden, lokaal overleg en worden onvoldoende betrokken bij de opmaak, uitvoering en evaluatie van de lokale sociale beleidsdoelstellingen en acties.

Zo wordt het participatierecht van een grote groep mensen geschonden. Daarom staat participatie centraal in het decreet lokaal sociaal beleid en in het Armoededecreet.

art. 5 van het decreet lokaal sociaal beleid:

§ 1. Het beleid dat het lokaal bestuur voert inzake betrokkenheid en inspraak van burgers houdt in het kader van het lokaal sociaal beleid rekening met de meest kwetsbare burgers met inachtnaam van participatiemethodieken die afgestemd zijn op de doelgroep.

Om deze participatie te bereiken voorziet dit Armoededecreet in de erkenning en subsidiëring van Verenigingen Waar Armen het Woord Nemen. Zij werken aan zes criteria:

Armen samenbrengen in groep, Armen het woord geven, Werken aan de maatschappelijke emancipatie van armen, Werken aan maatschappelijke structuren, Vormingsactiviteiten en de dialoog organiseren, Armen blijven zoeken.

In Dendermonde is vzw Kinderfonds De Tondeldoos sedert 1 januari 2023 erkend als vereniging waar armen het woord nemen.

Daarnaast zijn er nog andere organisaties, waaronder Welzijnsschakel Samenvloeiing actief op het vlak van armoedebestrijding in Dendermonde.

GARANDEER DE VOLWAARDIGE PARTICIPATIE VAN MENSEN IN ARMOEDE AAN DE SAMENLEVING:

Participatie betekent letterlijk ‘actieve deelname’. Wij definiëren participatie als een proces waarbij een groep mensen rond een thema samen ideeën en oplossingen uitwerkt en hierdoor een breder draagvlak creëert.

De individuele burger of (doel-)groep neemt actief deel aan een project, een activiteit, besluitvorming. Iedereen die op een of andere manier bij het thema betrokken is, heeft een inbreng. Alle betrokkenen gaan gelijkwaardig en respectvol met elkaar in dialoog. Hierbij nemen de deelnemers voldoende tijd en ruimte om onderling meningen uit te wisselen en te bouwen aan een gezamenlijke visie.

(Visietekst Participatie(f) Dendermonde- stad Dendermonde)

✓ **Werk de drempels tot formele burgerparticipatie voor mensen in armoede weg:**

Bied een laagdrempelig en nabij fysiek alternatief voor het digitaal inspraakplatform “Denk mee® voor Dendermonde”.

Dit platform is niet toegankelijk voor mensen die geen toegang tot internet hebben of over onvoldoende taal- en schrijfvaardigheden beschikken.

✓ **Verbreed de “informele burgerparticipatie” tot de burgers in alle kwetsbare wijken in Dendermonde.**

Mensen in armoede ervaren heel wat belemmerende factoren waardoor zij niet kunnen participeren. Gebrek aan kennis, gebrek aan zelfvertrouwen, gebrek aan tijd of gebrek aan middelen. Zij kampen vaak met heel wat individuele problemen, terwijl het bij participatie vaak over een collectief belang gaat. Zij hebben ook geen netwerk dat hen stimuleert en ondersteunt.

Het gevoel van erbij te horen en het ervaren van een gedeeld belang is een belangrijke opstap naar participatie. De vereniging waar armen het woord nemen en andere armoedeorganisaties nemen hier een rol in op. Maar daarnaast dienen er specifieke methodieken, bv buurtopbouwwerk gezien hun specifieke expertise en opdracht, verder worden uitgerold in alle kwetsbare wijken van de stad – hier is het lokaal bestuur aan zet.

✓ **Organiseer de advies- en overlegorganen zo dat mensen in armoede volwaardig kunnen participeren of vertegenwoordigd zijn.**

Mensen in armoede kunnen vanuit hun ervaringskennis een belangrijke adviserende rol op zich nemen. Om deze expertise niet te laten verloren gaan is het van belang dat er bij de samenstelling van de adviesraden en overlegorganen een verplichte representativiteit van mensen in armoede en/of armoedeorganisaties wordt opgenomen.

Het participatiereglement van de stad Dendermonde legt de bevoegdheid met betrekking tot de werking en samenstelling van de adviesraden en andere overlegorganen bij de gemeenteraad.

TEKEN SAMEN MET MENSEN IN ARMOEDE EN MET DE ARMOEDEORGANISATIES DE KRIJTLIJNEN VOOR HET SOCIAAL BELEID UIT.

Een structurele aanpak van armoede kan alleen dan doeltreffend zijn wanneer de mensen om wie het gaat een stem hebben. Het betreft mensen in armoede en uitsluiting die ten gevolge van de mensonwaardige omstandigheden hun stem en plaats in de samenleving zijn verloren.

✓ **Betrek mensen in armoede volwaardig bij de opmaak van het lokaal sociaal beleid.**

Mensen in armoede beschikken als ervaringsdragers over heel wat expertise op het vlak van armoedebestrijding. Zij weten welke maatregelen werken en welke niet. En zien vanuit hun ervaring de hiaten in het sociaal beleid. Daarom zijn zij een onmisbare partner bij het ontwikkelen van een structureel armoedebeleid in Dendermonde.

Het lokaal bestuur moet de voorwaarden scheppen dat mensen in armoede volwaardig kunnen deelnemen aan alle fasen van deze beleidsontwikkeling. Momenteel is hun deelname nog te ad hoc en te weinig structureel verankerd.

De VVSG – vereniging voor steden en gemeenten – biedt een ruime waaier aan methodieken voor lokale beleidsparticipatie, ook voor kwetsbare burgers. Dit aanbod kan inspirerend zijn.

✓ **Erken de vereniging waar armen het woord nemen en de armoedeorganisaties in hun unieke functie om mensen die uit de boot dreigen te vallen een stem te geven.**

Daar waar mensen in armoede nog teveel drempels ervaren om actief te participeren aan het beleid, worden zij vertegenwoordigd door de vereniging waar armen het woord nemen en andere armoedeorganisaties.

Doordat zij in nauw contact staan met mensen in armoede, met hen in permanente dialoog zijn, themagroepen opzetten met het oog op structurele veranderingen (bv. vrijetijd en onderwijs) zijn zij goed geplaatst om de stem van deze groep mensen kenbaar te maken, hun noden te signaleren en uitsluitingsmechanismen kenbaar te maken.

Deze expertise draagt bij tot een doordacht structureel armoedebeleid in Dendermonde. Om deze maximaal te benutten is een rechtstreeks en systematisch overleg met het lokaal bestuur aangewezen.

TOEGANKELIJKE HULP- EN DIENSTVERLENING

Het decreet lokaal sociaal beleid geeft de regierol aan het lokaal bestuur om sociale grondrechten en een toegankelijke hulp- en dienstverlening te garanderen.

Daardoor kan u, vanuit deze regierol, een lokaal sociaal beleid in Dendermonde voeren dat afgestemd is op de lokale noden en met bijzondere aandacht voor mensen in een kwetsbare situatie.

Het lokaal bestuur moet zorgen voor een toegankelijke hulp- en dienstverlening en acties ondernemen om alle inwoners van de gemeente toegang te geven tot de sociale grondrechten. Dit staat in het Decreet Lokaal Sociaal Beleid.

In de praktijk stellen we vast dat, als we de hulp- en dienstverlening aftoetsen aan de 7 b's van een toegankelijke hulp- en dienstverlening, deze steeds minder toegankelijk wordt. Er is vaak geen loketfunctie meer, vragen moeten digitaal worden gesteld, aanbod wordt afgebouwd, enz.

Ook de toegang tot sociale grondrechten staat onder druk. De lokale besturen kregen van de Vlaamse overheid een belangrijke rol toebedeeld. Hierdoor kan het lokaal bestuur inspelen op de lokale noden, maar kan ook politieke keuzes maken die een impact hebben op deze grondrechten.

De toegang tot de sociale grondrechten moet structureel en gelijkwaardig zijn voor alle burgers en mag niet afhangen van de woonplaats van de burger. Daarom is een sterk inclusief en participatief lokaal sociaal beleid dat deze rechten maximaal garandeert van cruciaal belang.

In Dendermonde is er aanvullend op de meerjarenplanning #project9200 Samen - straf – stromen een actieplan Samen Kansarmoede Aanpakken opgemaakt door de verschillende lokale actoren. De ambities die daarin worden vermeld vragen een lange termijn aanpak en dienen bijgevolg ook te worden opgenomen in de volgende meerjarenplanning.

ZORG VOOR LAAGDREMPELIGE EN TOEGANKELIJKE HULP- EN DIENSTVERLENING :

- ✓ **Zet verder in op het geïntegreerd breed onthaal (GBO) en ga voor sterke lokale samenwerking.**

De weg vinden naar de juiste hulp is voor veel mensen niet gemakkelijk. Vaak weten ze niet bij welke instantie ze terecht kunnen met hun vraag. Ze hollen van het kastje naar de muur en overal moeten ze hun verhaal opnieuw doen. Het geïntegreerd breed onthaal, een samenwerking tussen minimaal het OCMW, CAW (centrum algemeen welzijnswerk) en de diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen, zorgt er ondermeer voor dat mensen zonder omwegen bij de juiste hulp belanden.

Toch blijven er nog steeds heel wat drempels bestaan die mensen in armoede beletten om de juiste weg te vinden.

Vandaar is het van belang dat het lokaal bestuur inzet op bredere samenwerking waarbij mensen in armoede, armoedeorganisaties, thuiszorgdiensten enz. actief betrokken worden. Zij kunnen vanuit hun specifieke expertise aangeven welke drempels er bestaan en wat goede oplossingen zijn om deze weg te werken. Deze samenwerking kan en moet het lokaal bestuur vanuit zijn regierol faciliteren en ondersteunen.

✓ **Zorg voor een complementair aanbod aan hulp- en dienstverlening op alle levensdomeinen.**

Er bieden heel wat actoren, zowel publieke als private, hulp en dienstverlening aan in Dendermonde. Maximale afstemming van dit aanbod op de lokale noden, door het opzetten en coördineren van netwerken behoort tot de regierol van het lokaal bestuur.

Maar ook het zoeken naar en bieden van oplossingen voor de hiaten in het aanbod door onvoldoende capaciteit om alle hulpvragen te kunnen beantwoorden of door het ontbreken van een gepast aanbod, behoren tot de regierol van het lokaal bestuur. Wachtlijsten voor budgetbegeleiding en schuldhulpverlening, woonbegeleiding, eerstelijns juridisch advies, zijn maar een paar voorbeelden.

In het recent door de gemeenteraad goedgekeurde armoedeactieplan werden niet alle acties die door het werkveld als prioritair werden naar voor geschoven, opgenomen. Deze mogen echter niet ontbreken in het lokaal sociaal beleidsplan van de nieuwe legislatuur.

✓ **Zorg voor herkenbaar en toegankelijk onthaal in kwetsbare buurten.**

Mensen in een kwetsbare situatie ervaren nog teveel drempels bij het zoeken naar gepaste hulp. Basisvoorzieningen in de directe buurt waar men terecht kan met zijn vragen, maar ook voor een informele babbel, voor ontmoeting, werken drempelverlagend.

Het buurtopbouwwerk neemt hier een belangrijke rol in op. Momenteel wordt het buurtopbouwwerk ingezet in drie buurten, maar dit aanbod zou moeten aanwezig zijn in alle kwetsbare buurten in Dendermonde.

✓ **Bied steeds een laagdrempelig fysiek alternatief voor de digitale dienstverlening.**

Er wordt steeds meer ingezet op de digitale dienstverlening. De fysieke contacten worden afgebouwd. Dit heeft heel wat gevolgen: niet iedereen heeft toegang tot internet en door het ontbreken van digitale vaardigheden kunnen mensen hun rechten niet uitputten omdat ze de digitale aanvraag niet kunnen indienen.

VOORKOM ONDERBESCHERMING :

✓ **Informeel burgers op een begrijpbare manier over hun rechten.**

Naast het algemeen informeren van alle burgers dient het lokaal bestuur ook specifieke aandacht te hebben voor:

het gericht communiceren naar de potentiële meest kwetsbare rechthebbenden,
de sociale actoren opleiden rond de problematiek van de non take-up (*),
de aanvraagprocedures vereenvoudigen,
de communicatie tussen diensten vergemakkelijken.

() De term "non take-up van de rechten" verwijst naar het feit dat sommige rechthebbenden geen gebruik kunnen maken van een openbaar aanbod van de rechten en diensten waarop ze aanspraak kunnen maken.*

✓ **Zet in op vindplaatsgericht en outreachend werken.**

Mensen in een kwetsbare situatie vinden niet altijd de weg naar de diensten. Voor hen is het nodig dat de diensten zelf contact met hen opnemen om hen te informeren over hun rechten.

Vindplaatsgericht en outreachend werken, werkt daarenboven ook preventief: hoe sneller mensen bereikt worden en hun rechten kunnen uitoefenen, hoe minder hun problemen escaleren.

Deze manier van werken is arbeidsintensiever dan het werk op “bureau” en wordt daardoor door de reguliere diensten jammer genoeg steeds verder afgebouwd.

Dit heeft tot gevolg dat de meest kwetsbare doelgroepen hun rechten niet kennen en bijgevolg ook niet kunnen uitputten. Daarenboven doet men ook een sterk appel op vrijwilligersorganisaties die niet altijd over voldoende expertise beschikken om met deze complexe problemen aan de slag te gaan.

Daarom is het nodig dat deze methodiek ingebed wordt in het lokaal sociaal beleid en dat het lokaal bestuur, als actor, een modelrol opneemt en investeert in voldoende capaciteit om mensen in een kwetsbare situatie daadwerkelijk te bereiken.

✓ **Ga voor een maximale automatische rechtentoekenning.**

Mensen moeten meestal zelf stappen zetten om hun sociale grondrechten te verkrijgen. Vaak moeten zij zelf ook bewijzen dat ze bepaalde rechten hebben, maar daarvoor moeten zij al op de hoogte zijn van deze rechten. Daarenboven zijn aanvragen vaak omslachtig, vragen deze heel wat bijkomende documenten en moeten de aanvragen vaak ook digitaal.

Om deze rechten maximaal te garanderen is een automatische rechtentoekenning nodig. De rechtenverkenner geeft een online overzicht van de rechten. Maar voor mensen die geen toegang hebben tot internet, weinig digitale vaardigheden hebben of het Nederlands nog niet beheersen is deze tool niet bruikbaar.

Veel doeltreffender is de automatische rechtentoekenning waarbij de overheid zich baseert op het ‘ask only once’ principe: informatie die de overheid al heeft, vragen we niet opnieuw. Voorbeelden zijn bv. het groeipakket en de schooltoeslag.

Maar ook op lokaal niveau kunnen er meer rechten automatisch worden toegekend : UiTPAS K, geboortepremie, NMBS-kortingskaart voor grote gezinnen,

Een goede en inspirerende praktijk is het project Family ProEf. Een samenwerking tussen het lokaal bestuur en het Agentschap Uitbetaling Groeipakket (VUTG) om op basis van gegevens uit het Groeipakket proactief en maximaal geautomatiseerd toelagen, kortingen of andere voordelen toe te kennen aan gezinnen met kinderen in Vlaanderen in het kader van het lokale gezinsbeleid.

Wanneer het niet mogelijk is om het recht automatisch toe te kennen, zou men moeten streven om het aantal administratieve stappen die de persoon zelf moet zetten zo eenvoudig en zo beperkt mogelijk te houden.

Lokale besturen kunnen hierin zelf proactief optreden door formulieren of brieven op te sturen naar mensen die aanspraak kunnen maken op een bepaald recht en hoe ze dit recht kunnen realiseren. Het gaat dan niet om een volledig automatische rechtentoekenning, maar het initiatief ligt op die manier wel bij het bestuur en onnodige tussenstappen of aanvraagformulieren worden op die manier vermeden.

MENSWAARDIG INKOMEN

Alle inwoners van Dendermonde hebben recht op een inkomen dat hen toelaat om menswaardig aan de samenleving te participeren. Het lokaal bestuur kan hiertoe bijdragen door een solidair lokaal beleid.

De minimumuitkeringen en minimuminkomens liggen in België onder de armoedegrens en zijn te laag om menswaardig aan de samenleving te kunnen participeren.

Wanneer een persoon niet in staat is om een menswaardig leven te leiden, heeft hij/zij recht op een basisinkomen of leefloon. Het OCMW dient dit recht te waarborgen en kan aanvullend op deze wettelijke opdracht bijkomende aanvullende steun aanbieden.

DRAAG BIJ TOT EEN MENSWAARDIG INKOMEN :

- ✓ **Hanteer referentiebudgetten als een financiële maatstaf voor het beoordelen van leefsituaties in functie van de menselijke waardigheid.**

*Referentiebudgetten geven een antwoord op de vraag hoeveel inkomen een gezin minimaal nodig heeft om volwaardig te kunnen deelnemen aan de maatschappij. Het antwoord op de vraag hoeveel inkomen een gezin nodig heeft, is voor elk gezin verschillend. Zo zal een gezin met zieke gezinsleden meer financiële middelen nodig hebben dan een gezin met gezonde gezinsleden. Ook de samenleving waarin een gezin leeft, speelt een rol. In samenlevingen waar bijvoorbeeld onderwijs en openbaar vervoer bereikbaar en betaalbaar zijn, zullen gezinnen minder financiële noden hebben dan in samenlevingen waar de kosten voor onderwijs of openbaar vervoer hoog zijn.
(CEBUD - EXPERTISECENTRUM Budget en Financieel Welzijn)*

- ✓ **Implementeer de REMI-tool.**

Via de REMI-tool (*) kunnen OCMW-hulpverleners de referentiebudgetten aanpassen op maat van iedere cliëntsituatie. Door de hoogte ervan te vergelijken met de hoogte van de gezinsinkomsten, beschikken maatschappelijk werkers over een instrument om de behoefte van gezinnen op eenvoudige manier in kaart te brengen. REMI reikt maatschappelijk werkers een wetenschappelijk kader aan om op maat van iedere cliëntsituatie, en vertrekkend vanuit gemeenschappelijke criteria een diagnose van behoefte te maken. Hierdoor kunnen ontoelaatbare verschillen tussen en binnen OCMW's worden voorkomen.

(*) REMI = referentiebudget voor een menswaardig inkomen.

- ✓ **Zet in op energiearmoede.**

Mensen in armoede worden sterk getroffen door de hoge energieprijzen. Een ontoereikend inkomen, hoge energiekosten in woningen van slechte kwaliteit en stijgende energieprijzen leiden vaak tot betalingsmoeilijkheden.

Breid daarom de tussenkomsten in de energiefacturen uit voor mensen wiens inkomen ontoereikend is om menswaardig te kunnen leven en die niet in aanmerking komen voor het sociaal tarief.

Voorzie in een 24u op 24 selfservice-oplaadpunt voor de budgetmeter in Dendermonde.

HELP SCHULDEN VOORKOMEN:

Mensen in armoede moeten rondkomen met een inkomen dat ontoereikend is om te voorzien in het dagelijkse levensonderhoud. Dit inkomenstekort leidt snel tot betalingsachterstand en schulden.

✓ Versterk de diensten budgethulpverlening.

De diensten budgethulpverlening nemen een belangrijke curatieve rol op door het bieden van budgetbegeleiding, budgetbeheer, aan mensen die met schulden kampen.

Kort op de bal spelen, vroeg-signalering, is cruciaal wanneer men wil voorkomen dat mensen met schulden steeds dieper wegzakken en door verdienmodel rond het innen van schulden, nog verder de put worden ingeduwd.

Daarom zijn er voldoende toegankelijke diensten in de stad noodzakelijk die zonder wachtlijsten de budgethulpverlening kunnen opstarten.

Aanvullend hebben deze diensten ook een ondersteunende rol bij mensen die in een collectieve schuldenregeling zitten:

ondersteuning tijdens de looptijd van de collectieve schuldenregeling door ondermeer mee te bewaken dat de schuldbemiddelaar in toereikend leefgeld voorziet en de verplichting op het geven van informatie over de financiële verrichtingen en het beschikbare saldo nakomt.

ondersteuning bij het stopzetten van de collectieve schuldenregeling door een warme overdracht te regelen tussen de schuldbemiddelaar en de persoon van wie de collectieve schuldenregeling stopt. En indien nodig nog bijkomende begeleiding te bieden.

WONEN

Een degelijke en betaalbare huisvesting is een grondrecht voor iedere inwoner van Dendermonde. De gemeente is regisseur van het lokaal woonbeleid. Daardoor kan u als lokaal bestuur dit woonrecht mee helpen realiseren.

Een kwalitatieve en betaalbare woning vinden is voor mensen in armoede een groot probleem. Voor sociale woningen is de wachtlijst lang, erg lang, te lang. Het intern toewijsbesluit van de woonmaatschappij dreigt de meest kwetsbare kandidaat huurders uit te sluiten.

Op de private huizenmarkt zijn betaalbare huizen en appartementen ver te zoeken. Immobiliënkantoren en particuliere verhuurders staan vaak weigerachtig om te verhuren aan mensen met een beperkt budget, aan allochtonen, aan eenoudergezinnen, aan mensen die 'geholpen' worden door het OCMW,

WAARBORG VOLDOENDE SOCIALE HUISVESTING:

✓ Verlaag de wachtlijsten voor sociale woningen.

In 2022 stonden er 182.000 gezinnen in Vlaanderen op de wachtlijst voor een sociale woning. In Dendermonde bedraagt de gemiddelde wachttijd meerdere jaren, afhankelijk van het type woning. Appartementen of woningen met 1 slaapkamer scoren het hoogst met wachttijden tussen 6 en 8 jaar.

✓ Pas het sociaal beheerrecht toe.

Het sociaal beheerrecht heeft als doel leegstand en verkrotting te bestrijden en probleemwoningen na herstel opnieuw op de woningmarkt te brengen tegen sociale voorwaarden. Doel is dus zowel een verbetering van de kwaliteit van het woningpatrimonium als een uitbreiding van het aanbod van betaalbare woningen.

✓ Pas het intern toewijsreglement aan.

Het nieuwe toewijssysteem dat de Vlaamse regering invoerde in 2023, dreigt de meest kwetsbare kandidaat-huurders met de grootste woningnood uit te sluiten. Het toewijssysteem bestaat uit 4 pijlers, waarbij er telkens lokaal mogelijkheden zijn om deze verder aan te vullen.

De eerste pijler omvat de standaardtoewijzingen waarbij er een absolute voorrang geldt voor gezinnen die lokale binding kunnen aantonen door gedurende de laatste tien jaar minstens vijf jaar onafgebroken bewoning te kunnen aantonen. De gemeenteraad kan deze lokale binding nog strenger maken en er kan lokaal ook de keuze gemaakt worden om de algemene lokale binding toe te passen op het niveau van het werkingsgebied van de woonmaatschappij.

Het intern toewijsbesluit in Dendermonde stelt bij de standaardtoewijzingen het criterium van de lokale binding nog scherper. Waar Vlaanderen stelt dat gedurende 10 jaar minstens 5 jaar onafgebroken bewoning moet kunnen aangetoond worden, besliste Dendermonde dat:

- Je woont sinds je geboorte in een deelgemeente van Dendermonde waarin de toe te wijzen woning gelegen is
- Je woont sinds je geboorte in Dendermonde
- Je woont in de periode van 15 jaar voor de toewijzing, minstens 10 jaar in Dendermonde
- Je bent in de periode van 6 jaar voor de toewijzing minstens 3 jaar inwoner of je bent dat geweest

Wij vragen dat Dendermonde de criteria van standaardtoewijzing van Vlaanderen toepast.

WAARBORG KWALITATIEVE EN BETAALBARE WONINGEN OP DE PRIVATE MARKT:

✓ Werk een systeem van geconventioneerd verhuren uit.

Geconventioneerd verhuren ondersteunt en ontzorgt private verhuurders om kwaliteitsvolle woningen betaalbaar te verhuren. Door dit systeem kunnen verhuurders een kwaliteitsvolle woning tegen een betaalbare huurprijs verhuren aan de gezinnen die wachten op een sociale woning. In ruil hiervoor geeft de Vlaamse overheid financiële stimulansen aan de verhuurder. Hiermee wordt de huurmarkt aantrekkelijk voor verhuurders en vermindert de krapte op de huurmarkt

✓ Zorg voor controle op de private huurmarkt.

Deze controle is echt nodig, om huisjesmelkers een halt toe te roepen en om voor beschikbaarheid van degelijke leegstaande huizen te zorgen. In het kader van betaalbaar wonen is er bijkomend controle nodig op de energiezuinigheid en bewoonbaarheid van de woningen.

WERK AAN EEN POSITIEVE BEELDVORMING VAN SOCIALE HUURDERS:

✓ Ondersteun sociale huurders.

Het ontbreekt aan een positieve beeldvorming van sociale huurders! Het grondrecht wonen wordt steeds meer en meer gekoppeld aan voorwaarden die niets met hun woonbehoeften te maken hebben. Zij worden geïsoleerd met verplichtingen en boetes in plaats van hen te stimuleren en te ondersteunen. Het resultaat is een activerings- en taalbeleid dat veel strenger is voor sociale huurders dan voor anderen.

BETREK MENSEN IN ARMOEDE/ARMOEDEORGANISATIES BIJ HET LOKAAL WOONOVERLEG:

✓ Nodig mensen in armoede/armoedeorganisaties actief uit op het lokaal woonoverleg.

De gemeente is regisseur van het lokaal woonbeleid.

Artikel 2.2 van de Vlaamse Codex Wonen van 2021 bepaalt dat een gemeente de lokale woonactoren, de lokale welzijnsorganisaties en het agentschap dient uit te nodigen voor een lokaal woonoverleg. De sociale woonorganisaties zijn verplicht in te gaan op de vraag tot overleg, de andere actoren niet. De gemeente heeft – samen met het OCMW - eveneens een regierol op het vlak van het lokaal sociaal beleid. Het spreekt voor zich dat er verbanden zijn met het lokaal woonbeleid en dat een optimale samenwerking en afstemming tussen de lokale woon- en welzijnsactoren nodig is. Het lokaal woonoverleg is het aangewezen forum voor kennisdeling en informatie-uitwisseling. (Vlaanderen / lokaal woonbeleid)

ONDERWIJS

Kansrijk en betaalbaar onderwijs is een grondrecht voor ieder kind in Dendermonde. De gemeente voert de regie van het flankerend onderwijsbeleid. Daardoor kan u als lokaal bestuur dit recht op onderwijs mee helpen realiseren.

Maar liefst 1 op 9 kinderen in Dendermonde groeit op in armoede. Deze kinderen krijgen thuis minder ontwikkelingskansen dan anderen, maar ook op school ondervinden ze hierdoor problemen. Ze kunnen niet mee op uitstap, ze hebben geen boeken, ze kunnen hun huiswerk niet maken omdat ze geen toegang hebben tot een laptop of een stabiele internetverbinding of ze zijn niet in de mogelijkheid om de richting te kiezen die ze willen omdat hun ouders het niet kunnen betalen.

NEEM DE REGIEROL OP IN HET UITWERKEN VAN EEN NETOVERSCHRIJDEND KOSTENBELEID:

✓ **Ijver voor de maximumfactuur in het secundair onderwijs.**

In Vlaanderen en dus ook in Dendermonde kan niet elke leerling de studierichting volgen die hij/zij verkiest. De schoolfactuur bepaalt namelijk al te vaak wat en waar een kind kan studeren. Daardoor is de schoolkeuze geen vrije schoolkeuze voor gezinnen in armoede.

Door invoering van een maximumfactuur in het secundair onderwijs weten ouders vooraf hoeveel de schoolkosten bedragen, worden de kosten tussen de scholen gelijkgeschakeld en zijn de kosten voor de ouders geplafonneerd. Met andere woorden het invoeren van een maximumfactuur draagt bij tot gelijke onderwijskansen.

Als lokaal bestuur kan u de kosten voor onderwijs helpen beperken en kan u samen met de scholen een aanpak uitwerken rond kostenbeheersing en omgaan met onbetaalde schoolfacturen.

✓ **Ondersteun scholen bij het uitwerken van armoede en kostenbeleid.**

Lokale besturen vangen signalen op van onder meer medewerkers van het OCMW en brugfiguren dat leerlingen niet altijd volwaardig kunnen deelnemen aan het onderwijsaanbod als gevolg van armoede. Zij – zowel lokale besturen als scholen – bezitten vaak niet de expertise om op een structurele manier om te gaan met de uitdaging van armoede in ons onderwijssysteem. Zij hebben handvaten nodig om bijvoorbeeld de schoolfactuur transparanter te maken of de financiële stress bij ouders en school te verminderen.

Al sinds 2019 werkt vzw Krijt nauw samen met lokale besturen om hen tools aan te reiken om scholen te ondersteunen in het ontwikkelen van een structureel armoedebeleid.

Zo kan het lokaal bestuur een samenwerkingsovereenkomst afsluiten met vzw Krijt. Dit houdt in dat vzw Krijt een vooraf bepaald aantal scholen op jouw grondgebied begeleidt binnen een vastgelegde periode. Naast de begeleidingstrajecten zet vzw Krijt ook in op bekendmaking en bewustmaking van scholen om aan de slag te gaan rond armoede- en kostenbeleid.

BREID HET FLANKEREND ONDERWIJSBELEID UIT:

✓ Ga voor de UITPAS met kansentarief in het basis en secundair onderwijs.

De UITPAS K zorgt ervoor dat kinderen kunnen deelnemen aan activiteiten met scherpe kortingen op het vrijetijdsaanbod dat door de school wordt georganiseerd. Voorbeelden hiervan zijn een theatervoorstelling, de jaarlijkse sportdag of meerdaagse activiteiten zoals zeeklassen. Hierdoor worden de kosten aanzienlijk gedrukt en worden kinderen niet uitgesloten van de schoolactiviteiten doordat hun ouders deze kosten niet kunnen dragen.

In het kader van een gelijke kansenbeleid is de uitrol van de UITPAS K in alle scholen noodzakelijk. De stad kan als partner in de solidaire kostendeling hierin het initiatief nemen.

✓ Faciliteer gratis middagmaal voor iedere leerling.

Te veel kinderen komen naar school met een lege of slecht gevulde brooddoos. Kinderen met honger hebben problemen om zich te concentreren op de leerstof. Een middagmaal is een basisvoorwaarde om te kunnen leren.

Er zijn reeds inspirerende praktijken, maar deze moeten uitgedragen worden in alle scholen.

De stad kan vanuit haar regierol dit proces faciliteren en ondersteunen.

✓ Versterk de initiatieven voor gratis menstruatieproducten in alle scholen.

1 op de 8 meisjes ontbreekt het soms aan middelen om menstruatieproducten te kopen. Maandelijks bezorgt hen dat stress en schaamte. 15% van de meisjes die opgroeien in kansarmoede spijbelt er zelfs een of meerdere dagen door. Zij lopen ook gezondheidsrisico's: wie geen maandverband of tampons kan betalen, gebruikt soms wc-papier, oude doeken of een krant wat de kans op infecties verhoogt.

De stad kan vanuit haar regierol het ter beschikking stellen van menstruatieproducten in de scholen en bij uitbreiding op beheerde openbare plaatsen faciliteren en ondersteunen.

VERANKER DE SAMENWERKING TUSSEN SCHOLEN EN OUDERS DOOR DE INZET VAN BRUGFIGUREN:

✓ Breid de brugfigurenwerking uit naar alle basisscholen en het secundair onderwijs

Brugfiguren zijn neutrale vertrouwenspersonen die de brug bouwen tussen gezinnen, onderwijs, welzijnspartners en de buurt. De brugfiguren zijn er voor elk gezin, met specifieke aandacht voor deze gezinnen die zich in een kwetsbare situatie bevinden.

Brugfiguren beogen het welzijn van de kinderen en bevorderen hun ontwikkelingskansen.

Brugfiguren zijn een krachtig wapen tegen kinderarmoede en ongekwalificeerde uitstroom uit het onderwijs. Zij dragen bij aan gelijke onderwijskansen en ouderbetrokkenheid. Stimuleren de samenwerking tussen lokale actoren en bevorderen ontmoetingskansen en sociale cohesie.

Daarom zijn brugfiguren noodzakelijk in alle scholen in Dendermonde.

BETREK MENSEN IN ARMOEDE/ARMOEDEORGANISATIES BIJ HET LOKAAL ONDERWIJS-BELEID:

✓ Nodig mensen in armoede/armoedeorganisaties actief uit op het lokaal overlegplatform basis en secundair onderwijs en op ander onderwijsoverleg.

KINDEROPVANG EN BUITENSCHOOLSE OPVANG – ACTIVITEITEN

Het lokaal beleid heeft een adviesrol voor de uitbouw van de kinderopvang en een regierol voor de buitenschoolse opvang en activiteiten. Daardoor kan u als lokaal bestuur in Dendermonde een kwaliteitsvolle kinderopvang en buitenschoolse opvang mee helpen realiseren.

Structurele uitsluitingsmechanismen zorgen ervoor dat mensen in armoede niet of minder vaak bij de kinderopvang terecht kunnen en komen.

Drempels zijn de lange wachtlijsten wegens het tekort aan opvangplaatsen, ingewikkelde en technische aanmeldingsprocedures, of de vereiste van regelmatige opvang die voor ouders zonder vaste baan of met onregelmatige werkuren vaak onmogelijk te vervullen is.

De buitenschoolse opvang staat met de implementatie van het BOA-decreet (buitenschoolse opvang en activiteiten) voor een grondige transitie.

ZORG VOOR EEN TOEGANKELIJKE KINDEROPVANG:

Het lokaal bestuur (gemeente of OCMW) heeft een aantal belangrijke opdrachten i.h.k.v. kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning in de gemeente. Deze opdrachten moeten ertoe bijdragen dat er binnen de gemeente voldoende betaalbare, kwaliteitsvolle en toegankelijke kinderopvang is voor kinderen tot 3 jaar.

✓ Zorg voor nabije en bereikbare opvangplaatsen.

De opvangplaatsen moeten ook aanwezig zijn in de kwetsbare buurten. Gezinnen die daar wonen kampen vaak met mobiliteitsarmoede waardoor zij zijn aangewezen op het openbaar vervoer.

✓ Zorg voor betaalbare opvangplaatsen.

Om geen gezinnen op basis van hun financiële kwetsbaarheid uit te sluiten van het gebruik van de kinderopvang, zijn er voldoende inkomensgerelateerde opvangplaatsen nodig .

✓ Zorg voor de flexibiliteit van de kinderopvang.

De reservatie dient maanden vooraf te gebeuren, anders riskeert men geen beschikbare plaats meer te hebben.

De planning: de dagen en de uren wanneer het kind naar de opvang komt dient in het systeem van de inkomensgerelateerde plaatsen ook maanden vooraf te worden doorgegeven.

Mensen in een kwetsbare situatie werken vaak in shiften of in jobs met wisselende en onvoorspelbare uren. Of zijn werkzoekend waardoor zij onverwacht uitgenodigd worden om te gaan solliciteren of er een opleidingstraject wordt opgestart. Hierdoor is het voor hen moeilijk om de planning tijdig door te geven of kan deze onverwacht wijzigen.

Daarenboven is het systeem gebaseerd op de " bestellen is betalen " regel.

Deze regelgeving houdt te weinig rekening met de onvoorspelbaarheid van de situatie van deze jonge gezinnen in armoede.

ZORG VOOR EEN KWALITEITSVOLLE KINDEROPVANG:

✓ **Zorg voor kwaliteitsvolle kinderopvang.**

Naast de economische functie van de kinderopvang die toelaat om arbeid en gezin te combineren heeft de kinderopvang nog twee bijkomende functies:

De sociale functie bevordert de sociale integratie en gaat armoede tegen en de pedagogische functie kan een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van het kind.

Om deze functies te waarborgen is er voldoende gekwalificeerd personeel nodig.

✓ **Maak kwaliteitsvolle kinderopvang onderdeel van het sociaal beleid.**

Een kwaliteitsvolle kinderopvang is dus van groot belang voor kinderen in armoede en kan bijgevolg een belangrijke rol spelen in de strijd tegen armoede. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat het deel uitmaakt van een algemeen sociaal beleid gericht op een structurele verbetering van de levensomstandigheden van mensen in armoede.

HOUD BIJ HET LOKAAL BELEID BUITENSCHOOLSE OPVANG EN ACTIVITEITEN REKENING MET DE NODEN VAN GEZINNEN IN EEN KWETSBARE SITUATIE :

Met het nieuwe decreet buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA-decreet) streeft de Vlaamse overheid naar een geïntegreerd aanbod van buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA) voor álle kinderen en gezinnen. Het lokaal bestuur heeft de regie in handen en stippelt met de verschillende partners een lokaal buitenschools beleid uit.

Tot 31 december 2025 is er een overgangperiode voorzien om aan de lokale besturen de tijd te geven om de lokale noden in kaart te brengen en op basis hiervan een lokaal beleid uit te stippelen.

✓ **Betrek mensen in armoede en armoedeorganisaties actief bij de voorbereiding en de uitwerking van het lokaal buitenschools beleid.**

Mensen in armoede en armoedeorganisaties kennen de context en de noden van mensen in armoede als ervaringsdeskundigen het best.

Gebruik deze expertise om van het lokaal buitenschools beleid een inclusief beleid te maken dat geen doelgroepen omwille van hun (financiële)-kwetsbaarheid uitsluit.

VRIJE TIJD

Vrije tijd is een grondrecht voor iedere inwoner van Dendermonde. Het participatiedecreet verwacht van het lokaal bestuur een sterke lokale regie. Daardoor kan u als lokaal bestuur dit recht op vrije tijd mee helpen realiseren.

De lokale besturen krijgen via het participatiedecreet de opdracht om participatiedrempels weg te werken voor mensen in armoede, op het vlak van cultuur, jeugdwerk en sport. Het decreet zet in op een sterke lokale regie met een volwaardige betrokkenheid van mensen in armoede en op de creatie van lokale netwerken.

WERK DE DREMPELS TOT DEELNAME AAN VRIJE TIJD WEG:

Het wegwerken van de drempels is een eerste belangrijke stap om het recht op cultuur, sport en vrije tijd voor mensen in armoede te garanderen.

✓ **Faciliteer de automatische rechtentoekenning UiTPAS K.**

Inwoners van Dendermonde met een laag inkomen kunnen na een inkomensonderzoek een gratis UiTPAS K krijgen. Op vertoon van de UiTPAS K krijgt men korting bij deelname aan activiteiten van UiTPAS-aanbieders. De UiTPAS K is gratis, maar moet elk jaar opnieuw worden aangevraagd en worden toegekend. (Behalve voor mensen met een verhoogde tegemoetkoming die al een UiTPAS K hebben, zij krijgen wel een automatische verlenging op basis van de gegevensbank).

Door de aansluiting van de stad / sociaal huis op het gegevensdelingsplatform MAGDA kan het recht op verhoogde tegemoetkoming automatisch toegekend worden. Deze administratieve vereenvoudiging verlaagt de drempel voor mensen in armoede om deel te nemen aan het uitgebreide vrijetijdsaanbod.

MAGDA staat voor maximale gegevensdeling tussen administraties. Het MAGDA-gegevensdelingsplatform zorgt ervoor dat gegevens uit authentieke bronnen op een veilige manier opgehaald en uitgewisseld kunnen worden. De website van MAGDA geeft duidelijk aan welke gegevens de MAGDA-diensten bieden en hoe ook andere toepassingen en systemen op het MAGDA-platform aangesloten kunnen worden.

Het MAGDA-platform is een onderdeel van het programma Kruispuntbank Vlaanderen van Digitaal Vlaanderen.

✓ **Ga voor de toepassing van UiTPAS K in alle verenigingen.**

Een beleid dat wij aanmoedigen is dat het lokaal bestuur de verenigingen actief aanspreekt om te participeren aan de UiTPAS K. In kaart brengt welke drempels de verenigingen weerhouden om te participeren en zoekt naar oplossingen hiervoor door bv. het voeren van een incentive-beleid. En nagaat na of de verenigingen de UiTPAS K actief bekendmaken en promoten bij hun leden.

Momenteel wordt gestreefd naar een participatie van 75% van alle verenigingen. Wij pleiten echter voor een groeipad waarbij het streven van het lokaal bestuur een participatie van 100% is van de in aanmerking komende verenigingen.

- ✓ **Pas het UiTPAS K tarief toe voor evenementen die door de stad worden georganiseerd.**

De stad neemt een voorbeeldfunctie op en sluit mensen in armoede door de toepassing van het UiTPAS K niet uit van de betalende evenementen.

- ✓ **Stel de mindermobielen centrale open voor mensen in armoede.**

'Er geraken' is een basisvoorwaarde om te kunnen deelnemen aan de samenleving: naar school, op je werk, naar de dokter of naar een theatervoorstelling. Een gebrek aan mobiliteit vormt een rode, vaak onzichtbare, draad in het dagdagelijkse leven van velen. Een probleem waar te weinig wordt bij stilgestaan.

Het gebruik van de mindermobielen centrale door mensen in armoede voor de verplaatsingen naar vrijetijdsactiviteiten, kan een eerste stap zijn. Bij uitbreiding kan dat ook voor andere verplaatsingen.

BOUW BRUGGEN TUSSEN MENSEN IN ARMOEDE EN DE AANBIEDERS VAN VRIJE TIJD:

Het lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie en de lokale stuurgroep UiTPAS hebben de opdracht om de participatiedrempels voor personen in armoede op het vlak van cultuur, jeugdwerk en sport weg te werken.

Naast de financiële drempels zijn er verschillende zichtbare en onzichtbare drempels die mensen verhinderen te participeren. Om deze drempels en knelpunten binnen het bestaande aanbod te leren kennen is de dialoog met mensen in armoede, als ervaringsdeskundigen, essentieel. Het samen met hen zoeken naar structurele veranderingen is een basisvoorwaarde om tot volwaardige participatie te komen.

- ✓ **Benader participatie vanuit “deelhebben”, waarbij mensen in armoede actief betrokken worden bij het beleid en verenigingsleven. En niet louter vanuit “deelnemen” waarbij vooral gekeken wordt naar de deelname van mensen aan vrijetijdsactiviteiten.**
- ✓ **Gebruik de expertise van de armoedeorganisaties.**

In de praktijk is er vaak, ook in Dendermonde, nog een grote kloof tussen mensen in armoede en de aanbieders van vrije tijd. Deze kloof is te overbruggen, maar dat kan je als organisatie of individu niet alleen. Om deze kloof te helpen dichten, lanceerden overheden en fondsen de laatste jaren verschillende projectoproepen. Zo biedt Het Netwerk tegen Armoede jaarlijks een tweedaagse vorming voor cultuuraanbieders aan.

- ✓ **Zet als lokaal bestuur in op bruggenbouwers, die een adequate aanpak ontwikkelen om de kloof tussen armoede en vrije tijd te dichten.**
- ✓ **Evalueer of de bestaande subsidiereglementen bijdragen tot een structurele aanpak van de participatiedrempels.**

NAWOORD

Een memorandum is letterlijk ‘dat wat onthouden moet worden’ en dat is precies wat mensen in armoede en wij aan u willen vragen!

Hiermee zijn we ons memorandum begonnen en hiermee willen we ook eindigen.

Mensen in armoede en de armoedeorganisaties vragen uitdrukkelijk om de beleidsaanbevelingen die worden geformuleerd te onthouden. En deze niet enkel te onthouden, maar deze ook mee op te nemen in de partijprogramma's en de bestuursakkoorden. En ook in het meerjarenplan, het armoedebeleidsplan en andere beleidsplannen.

De stem van mensen in armoede wordt vaak niet gehoord. Vinden zij de juiste woorden niet? Kennen zij de geijkte kanalen niet? Roepen zij niet hard genoeg? Of schamen zij zich voor de armoede waarin zij leven en blijven zij daarom liever in de luwte. Of is hun boodschap zo schrijnend en rauw dat men ze liever niet hoort?

Met het oog op de nakende verkiezingen willen zij hun stem heel duidelijk laten horen.

Samen hebben zij nagedacht over wat er beter kan in Dendermonde. Over wat hen, hun familie en zoveel andere mensen die het moeilijk hebben en worden uitgesloten, zou helpen om als volwaardige burgers te kunnen deelnemen en deelhebben aan de Dendermondse samenleving.

Hun voorstellen zijn afgetoetst of deze tot de bevoegdheden van een lokaal bestuur behoren en daarna geënt op de sociale grondrechten.

Het opmaken van dit memorandum is geen éénmalige actie. Mensen in armoede willen zich als ervaringsdragers blijven inzetten voor structureel armoedebeleid.

Wij willen hen hiervoor uitdrukkelijk bedanken.

**ALLES WAT JE VOOR MIJ DOET, MAAR NIET MET MIJ,
DOE JE TEGEN MIJ!**

Mahatma Gandhi